

УДК 378.147:793.3.031.2(=161.2):[37.011.3-052:793.3]:[378.017:39-029:7]-047.22](045)  
DOI: 10.31499/2307-4906.4.2025.345365

## **ФОРМУВАННЯ ЕТНОХУДОЖНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА-ХОРЕОГРАФА ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ**

**Сергій Куценко**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії та художньої культури, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-0574-786X

E-mail: s.v.kutsenko@udpu.edu.ua

*У статті досліджено вплив українського народного танцю на процес формування етнохудожньої компетентності студентів-хореографів. Виокремлено функції етнохудожньої культури. Розглянуто форми та методи підготовки майбутніх хореографів. Доведено, що український народний танець є фундаментом професійного становлення хореографа. Результати дослідження свідчать, що формування етнохудожньої компетентності сприяє розвитку професійної майстерності та творчої індивідуальності майбутнього хореографа, забезпечує здатність до творчої інтерпретації культурної спадщини та професійної самореалізації.*

**Ключові слова:** етнохудожня культура; етнохудожня компетентність; хореографічна освіта; український народний танець; майбутній хореограф; самореалізація; професійна майстерність; творча індивідуальність.

## **FORMATION OF ETHNO-ARTISTIC COMPETENCE OF A CHOREOGRAPHY STUDENT THROUGH UKRAINIAN FOLK DANCE**

**Sergiy Kutsenko**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Choreography and Artistic Culture Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-0574-786X

E-mail: s.v.kutsenko@udpu.edu.ua

*The influence of Ukrainian folk choreography on the formation of ethno-artistic competence of choreography students, which is a key factor in their professional, spiritual, and personal development, is investigated in the article. It is substantiated that ethno-artistic culture acts as an integrative personal formation that includes knowledge of folk art, historical and cultural traditions, specific professional abilities, pedagogical skills, methodological training, and readiness for creative activity based on cultural experience. The main functions of ethno-artistic culture: the formation of national identity, enrichment of the artistic worldview, development of creative individuality, ensuring the integrity of professional training, increasing competitiveness, and the ability for self-realization in the cultural and artistic space, are highlighted by the author. The systematic learning of Ukrainian folk dances promotes the integration of traditional and contemporary artistic practices, develops the ability to creatively interpret national cultural heritage, and ensures the development of professional thinking, aesthetic taste, pedagogical competencies, organizational skills, and an individual style of activity are emphasized. The forms and methods of training future choreographers are considered (lectures and*

---

*laboratory sessions, master classes, project-based activities, participation in folklore and ethnographic practices and expeditions, cultural and educational events, and festivals), which ensure comprehensive development of knowledge, practical skills, creative abilities, value-semantic orientations, and ethno-cultural consciousness are considered. The Ukrainian folk dance is not only as a means of aesthetic education but also as a foundation for the professional development of a choreographer, integrating cultural, pedagogical, and artistic components is confirmed.*

*The research results indicate that the formation of ethno-artistic competence contributes to the development of professional mastery and creative individuality of future choreographers. It provides the ability for creative interpretation of cultural heritage, professional self-realization, as well as the creation of original innovative works. This process promotes the strengthening of national cultural identity and enhances the effectiveness of choreographic education in Ukraine.*

**Keywords:** *ethno-artistic culture; ethno-artistic competence; choreographic education; Ukrainian folk dance; future choreographer; self-realization; professional mastery; creative individuality.*

З огляду на посилення сучасних соціальних і професійних вимог, підготовка фахівців у сфері хореографічного мистецтва потребує не лише високого рівня професійної компетентності, яка формується в освітньому середовищі через системний розвиток комплексних компетенцій, але й наявності певних особистісних орієнтацій. Ці орієнтації забезпечують ефективну реалізацію професійного потенціалу майбутнього фахівця та його здатність адекватно відповідати сучасним викликам хореографічної освіти. Однією із фундаментальних складових фахової підготовки майбутніх хореографів є комплексне дослідження взаємозв'язку між світоглядними орієнтаціями студентів та їхньою здатністю усвідомлювати вищі життєві цінності. У сучасних умовах інтенсифікації соціально-професійних вимог до фахівців у сфері хореографічного мистецтва, а також у контексті необхідності адаптації сформованих компетентностей до актуальних норм професійної діяльності, постає ключове завдання – забезпечення системного і послідовного формування етнохудожньої культури студентів-хореографів як основи розвитку їх етнохудожньої компетентності. Цей процес передбачає інтеграцію духовних, естетичних та творчих цінностей, спрямованих на відтворення, усвідомлення та трансляцію національної ідентичності через танець, що забезпечує синтез традиційної культурної спадщини з сучасними мистецькими тенденціями та сприяє розвитку професійної самореалізації майбутнього фахівця.

Проблематика ролі етнохудожньої культури у розвитку особистості досліджувалася низкою науковців. Проблеми національної та етнохудожньої компетентності знаходять своє відображення у працях таких дослідників, як О. Березюк, І. Бех, А. Іваницький, О. Дубницька, І. Зязюн, О. Олексюк, Ю. Косенко, О. Отич, О. Пехота, О. Пуцик, О. Рудницька, О. Савченко, Б. Савчук, В. Семенчук, Л. Сліпчишин, Б. Тимків, Г. Філіпчук та інших. Водночас слід констатувати, що на сьогодні залишається недостатньо розкритим питання впливу українського народного танцю на процес формування етнохудожньої компетентності студентів-хореографів, що свідчить про наявність прогалин у науковому осмисленні цього аспекту професійної підготовки.

Метою статті є дослідження впливу українського народного танцю на формування етнохудожньої компетентності студента-хореографа у контексті професійного становлення.

Найголовнішим показником рівня сформованості самої особистості є її

етнокультурна вихованість, високий рівень етнокультурної компетентності [1, с. 39]. Етнокультурна компетентність має складну структуру, а тому і непростий механізм формування, що робить цей процес складним і тривалим у часі. Цей процес розглядається як отримання індивідом об'єктивних знань та уявлень щодо своєї етнічної культури, історії рідного краю, духовно-моральних цінностей і особливостей своєї нації [3, с. 44]. Вважаємо, що рівень етнокультурної компетентності безпосередньо обумовлений ступенем сформованості етнохудожньої культури. Під етнохудожньою культурою майбутнього хореографа слід розуміти інтегративне особистісне утворення, яке охоплює сукупність культурологічних, естетичних і професійних характеристик. Вона передбачає наявність фундаментальних знань про народне хореографічне мистецтво, сформованість спеціальних здібностей, а також готовність до творчої діяльності на основі засвоєного культурного досвіду та ціннісно-сміслових орієнтацій. Таке утворення забезпечує здатність майбутнього фахівця орієнтуватися в системі національних художніх цінностей і здійснювати їх інтерпретацію та трансляцію у власну професійну практику.

Етнохудожня культура майбутнього хореографа забезпечує єдність духовно-культурних, ціннісно-сміслових і творчо-діяльнісних аспектів його становлення. Вона є не лише змістовим компонентом мистецької освіти, а й механізмом формування професійного мислення, художнього смаку та індивідуального стилю діяльності виконавця і педагога. У межах освітнього процесу етнохудожня культура сприяє розвитку здатності до усвідомленого використання етнокультурних ресурсів у хореографічній творчості, формує розуміння закономірностей народного танцю, символіки рухів, музично-пластичної виразності, що забезпечує цілісність професійної майстерності. Крім того, засвоєння етнохудожніх цінностей стимулює рефлексивно-аналітичну діяльність майбутнього хореографа, підвищує його здатність до критичного осмислення культурних явищ і творчої адаптації традицій до сучасних художніх контекстів. Саме тому етнохудожня культура є основоположним компонентом професійної підготовки хореографа, який забезпечує гармонійне поєднання традиційного та інноваційного у творчій діяльності. Вона формує національну самосвідомість, естетичну компетентність і здатність до художньої інтерпретації культурної спадщини, що визначає рівень професійної майстерності та духовної зрілості майбутнього митця.

Етнохудожня культура майбутнього хореографа є ключовим компонентом професійної підготовки, який інтегрує у собі культурологічні, педагогічні та мистецькі складові, забезпечуючи формування цілісної, творчо активної та національно свідомої особистості. У структурі професійної підготовки хореографа етнохудожня культура реалізує комплекс функцій, що визначають ефективність його становлення як суб'єкта художньо-творчої діяльності та носія національних культурних цінностей. Однією з провідних функцій є формування національної ідентичності. Засвоєння етнокультурної спадщини, вивчення народних традицій, символіки та духовних цінностей сприяє усвідомленню власного культурного коріння, національної приналежності та духовної автономності майбутнього хореографа. Цей процес забезпечує консолідацію світоглядних орієнтирів, патріотичної свідомості та формує здатність створювати художньо обґрунтовані і змістовно насичені сценічні образи, що відповідають вимогам сучасного культурно-мистецького середовища.

Збагачення художнього світогляду є другою функцією етнохудожньої культури хореографа. Аналіз та інтерпретація народної символіки, ритмів, жестів, костюмів та танцювальної мови дозволяють формувати системне художнє мислення, розвивати творчу уяву та аналітичні здібності, необхідні для синтезу традиційного та інноваційного у професійній діяльності. Такий підхід забезпечує інтеграцію естетичного, культурологічного та практичного знання, що є базовим для компетентної діяльності хореографа.

Розвиток творчої індивідуальності хореографа також належить до функцій етнохудожньої культури. Використання автентичних елементів народного мистецтва у поєднанні з сучасними сценічними практиками сприяє формуванню авторського стилю діяльності, розвитку креативного мислення та здатності до створення оригінальних творів мистецтва з високим рівнем творчої індивідуальності. Орієнтованість на етнокультурну спадщину забезпечує глибину художнього вираження, збагачення пластичної мови та композиційних рішень, що сприяє підвищенню професійної майстерності.

Цілісність професійної підготовки хореографа забезпечується через інтеграцію культурологічних, естетичних, педагогічних і комунікативних компонентів у освітній процес. Засвоєння етнохудожніх традицій формує комплексні компетентності, що визначають професійну спроможність хореографа у сфері освітньої, сценічної та культурно-просвітницької діяльності.

Підвищення професійної конкурентоспроможності майбутнього хореографа є ще однією ключовою функцією етнохудожньої культури. Засвоєння її елементів забезпечує здатність до створення оригінальних постановок, у яких національні мотиви органічно поєднуються з актуальними формами сучасного хореографічного мистецтва, формує унікальний творчий почерк і забезпечує впізнаваність митця на професійному та культурному ринку.

Таким чином, функції етнохудожньої культури майбутнього хореографа охоплюють формування національної ідентичності, збагачення художнього світогляду, розвиток творчої індивідуальності, забезпечення цілісності професійної підготовки та підвищення професійної конкурентоспроможності. Виконання цих функцій створює умови для формування високого рівня професійної майстерності, художньої самостійності, здатності до творчої інтерпретації національних культурних цінностей та консолідації особистості хореографа як суб'єкта етнокультурного і мистецького середовища. Етнохудожня культура є фундаментом професійної майстерності хореографа, формуючи його світогляд, художній смак, національну свідомість і здатність до творчого самовираження, а отже етнокультурну компетентність хореографа.

Непереврені можливості в процесі формування етнокультурної компетентності у суб'єктів навчального процесу мають фольклор та народна творчість, які різняться за сферою побутування, збереження та трансляції духовних надбань [4, с. 67]. У контексті формування етнохудожньої компетентності студента-хореографа значне місце посідає вивчення українського народного танцю, оскільки етнохудожня компетентність формується на основі колективної творчості народу та нерозривно пов'язана з способом його життя, світоглядом. Цілеспрямоване формування етнохудожньої компетентності вирізняється гуманістичною спрямованістю, в межах

якої українська хореографічна культура виступає чинником формування духовно-моральних орієнтирів особистості у культурно-освітньому просторі. Вона володіє високим потенціалом розвитку, сприяє посиленню варіативності та диференціації форм і засобів навчання, що реалізуються в умовах етнохудожньої діяльності, а також створює передумови для постійного оновлення, стимулює етнохудожню творчість та сприяє збагаченню культурного досвіду через культурний діалог.

Для визначення основ формування етнохудожньої компетентності майбутнього хореографа в сучасній хореографічній освіті необхідно окреслити межі дослідження, виділяючи два напрями: етнохудожню культуру як сукупність художніх цінностей, що відносяться до культури загалом, та як складову педагогічної культури майбутнього фахівця. При цьому компоненти етнохудожньої компетентності майбутнього хореографа перебувають у тісному взаємозв'язку з елементами етнохудожньої культури в цілому. У процесі вивчення студентами українського хореографічного мистецтва відбувається засвоєння культурного коріння та формування національної ідентичності. Український танець є носієм національних традицій, символіки та історико-культурної спадщини, що відображає духовні цінності українського народу та його художньо-естетичні орієнтири. Вивчення танцювальних форм, регіональних стилів і характерних особливостей танцювальної лексики дозволяє майбутньому хореографу усвідомити свою культурну приналежність та ідентифікувати себе з національною традицією. Такий процес не обмежується лише відтворенням зовнішніх елементів танцю, а спрямований на глибоке розуміння соціокультурного контексту, історичних витоків і естетичних принципів українського хореографічного мистецтва. У контексті професійної підготовки це забезпечує формування національної ідентичності хореографа як складової його етнохудожньої культури, що, у свою чергу, стає основою для свідомого творчого самовираження. Засвоєння цих знань сприяє інтеграції національних традицій у сучасну професійну практику, підвищує етнохудожню компетентність і спрямовує процес творчого розвитку на гармонійне поєднання автентичності з інноваційними сценічними формами. Таким чином, український танець є не лише естетичним та практичним інструментом навчання, а й фундаментальним чинником формування професійної, культурної та художньої самосвідомості майбутнього хореографа.

Творча діяльність у контексті вивчення українського народного танцю є також ефективним механізмом розвитку творчої індивідуальності майбутнього хореографа. Засвоєння народних танцювальних традицій дозволяє студенту усвідомлено інтегрувати автентичні елементи у власну художню діяльність, формуючи унікальний творчий стиль. Такий підхід забезпечує синтез традиційної культури та сучасних тенденцій у хореографії, що є основою інноваційного сценічного мислення. Розвиток етнохудожньої компетентності відбувається через систематичне вивчення і практичне застосування танцювальних форм, що стимулює креативність, гнучкість мислення та здатність до художньої інтерпретації. Крім того, активне занурення у народні танцювальні практики сприяє формуванню професійної чутливості до ритму, композиції, пластичної виразності та взаємодії з аудиторією. Таким чином, робота з українським танцем не лише збагачує художній світогляд хореографа, а й створює умови для розвитку його індивідуального творчого потенціалу, забезпечуючи високий рівень професійної підготовки та готовності до самостійної творчої діяльності.

Значний вплив має українське хореографічне мистецтво і на розвиток професійних та педагогічних навичок. Засвоєння українського танцю сприяє формуванню у майбутнього хореографа широкого спектру професійних і педагогічних компетентностей. Вивчення традиційних танцювальних форм і методик дозволяє оволодіти культурологічними, естетичними та педагогічними навичками, необхідними для організації навчально-творчого процесу та роботи з різними категоріями учнів і студентів. Практичне застосування знань у сфері етнохудожньої культури розвиває здатність до методично обґрунтованого підходу в підготовці та проведенні занять, створює умови для формування навичок педагогічного керівництва, комунікації та ефективного навчання. Це також забезпечує комплексний розвиток професійної майстерності, поєднуючи професійні здібності з умінням передавати знання, стимулювати творчий потенціал учнів і організовувати колективну сценічну діяльність. Таким чином, український танець виконує роль не лише художнього, а й педагогічного ресурсу, який інтегрує етнокультурні цінності в професійну підготовку хореографа, сприяючи формуванню компетентного, креативного та всебічно підготовленого фахівця.

Окрім вище зазначеного, засвоєння українського танцю та етнохудожніх традицій підвищує конкурентоспроможність майбутнього хореографа на сучасному творчому ринку. Знання та практичне застосування елементів національної культури дозволяє створювати оригінальні постановки, що поєднують автентичні народні мотиви з сучасними сценічними формами, забезпечуючи унікальність хореографічних творів та підвищуючи їхню привабливість для глядача. Етнохудожня культура сприяє формуванню професійної компетентності хореографа, розвиває його творчий потенціал, художній смак і здатність до самовираження. Володіння традиційними танцювальними елементами забезпечує глибше розуміння національної естетики та її інтеграцію в сучасну хореографічну практику. Отже, етнохудожня культура виступає не лише як джерело творчого натхнення, а й як фундаментальний чинник професійного становлення хореографа, що поєднує етнохудожню компетентність із національною свідомістю та здатністю до інноваційного самовираження.

Процес формування етнохудожньої компетентності майбутнього хореографа реалізується через певні форми та методи, які можна класифікувати відповідно до освітніх, творчих і практичних аспектів підготовки. До форм організації навчальної діяльності відносяться лекційні та лабораторні заняття, практичні тренінги, майстер-класи з народної хореографії, а також дистанційні та змішані форми навчання, що передбачають використання цифрових освітніх ресурсів. Застосування зазначених форм сприяє системному засвоєнню етнокультурного матеріалу, розвитку професійного мислення та естетичної чутливості майбутнього хореографа. Методи формування етнохудожньої компетентності включають науково-пізнавальні (аналіз, порівняння, систематизація інформації про національні танцювальні традиції), практичні (репетиційні заняття, хореографічні вправи, імпровізаційні практикуми), творчі (створення авторських етюдів, постановок на основі української народної хореографії, інтерпретація регіональних танцювальних форм) та інтегративні методи (проектна діяльність, міждисциплінарні дослідження, участь у фестивалях і конкурсах народного танцю). Комплексне застосування цих методів забезпечує формування у студентів не лише знань і практичних умінь, а й здатності до творчого перетворення

етнохудожніх елементів у сучасні сценічні практики.

Отже, особливу роль у формуванні етнохудожньої компетентності відіграє організація навчальної діяльності, що передбачає активне залучення студентів до етнокультурного середовища через участь у дослідницькій діяльності, вивчення регіональних танцювальних традицій, відвідування культурних та освітніх заходів, а також участь в експедиціях та етнографічних практиках. Такий підхід забезпечує формування цілісної етнохудожньої компетентності, яка охоплює знання, практичні навички, творчі здібності та ціннісно-сміслові орієнтири, необхідні для професійної реалізації хореографа. Процес формування етнохудожньої компетентності майбутнього хореографа здійснюється шляхом інтеграції різних форм і методів навчальної, практичної та творчої діяльності, що сприяє системному розумінню української національної хореографічної спадщини, розвитку професійної майстерності та реалізації творчого потенціалу студента у сучасному мистецькому середовищі.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вдосконалення інноваційних технологій та методик, що поєднують традиційні й сучасні підходи до викладання хореографічних дисциплін. Перспективним є дослідження впливу етнокультурного контексту на професійне становлення особистості хореографа, вивчення механізмів формування художньо-ціннісних орієнтацій студентів, створення навчально-методичного забезпечення. Важливим напрямом є також розробка критеріїв і показників оцінювання рівня сформованості етнохудожньої компетентності майбутніх фахівців хореографічного профілю.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березюк О. С. Формування етнокультурної компетентності особистості в системі професійного навчання. *Проблеми освіти*. Київ, 2015. Вип. 85. С. 37–41.
2. Дубницька О. Народне мистецтво як засіб формування етнокультурної компетентності майбутніх фахівців художнього профілю. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*. Київ – Львів – Бережани – Гомель – Кельце, 2021. Вип. 8. С. 104–110.
3. Косенко Ю. Етнопедагогічний підхід до професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. Івано-Франківськ, 2008. Випуск XIX-XX. С. 67–74.
4. Ляшенко І. Національні традиції в музиці як історичний процес. Київ : Музична Україна, 1973. 325 с.
5. Тимків Б. Формування художньої етнокультури студентів засобами народного декоративно-прикладного мистецтва. *Народне мистецтво*. 2004. № 25–26 (1–2). С. 52–54.
6. Філіпчук Г. Г. Проблеми етнокультури в змісті шкільної освіти. *Педагогіка і психологія*. 1999. №4. С. 52–58.

#### REFERENCES

1. Bereziuk, O. S. (2015). Formuvannya etnokulturnoi kompetentnosti osobystosti v systemi profesiinoho navchannia. [Formation of an individual's ethnocultural competence in the system of professional education]. *Problemy osvity*, 85, 37–41 [in Ukrainian].
2. Dubnytska, O. (2021). Narodne mystetstvo yak zasib formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv khudozhnoho profilu. [Folk art as a means of forming ethno-cultural competence of future art specialists]. *Suchasni tendentsii rozvytku osvity y nauky: problemy ta perspektyvy*, Vyp. 8, 104–110 [in Ukrainian].
3. Kosenko, Yu. (2008). Etnopedahohichniy pidkhid do profesiinoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv doshkilnykh navchalnykh zakladiv. [Ethno pedagogical approach to training future teachers of preschool educational institutions]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Pedahohika*, XIX-XX, 67–74 [in

- Ukrainian].
4. Liashenko, I. (1973). Natsionalni tradytsii v muzytsi yak istorychnyi protses. [National traditions in music as a historical process] Kyiv : Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
  5. Tymkiv, B. (2004). Formuvannia khudozhnoi etnokultury studentiv zasobamy narodnoho dekoratyvno-prykladnoho mystetstva. [Formation of students' artistic ethnocultural through folk decorative and applied art]. *Narodne mystetstvo*, 25–26 (1–2), 52–54 [in Ukrainian].
  6. Filipchuk, H. H. (1999). Problemy etnokultury v zmisti shkilnoi osvity. Pedahohika i psykholohiia. [Problems of ethnoculture in the content of school education]. *Pedahohika i psykholohiia*, 4, 52–58 [in Ukrainian].